К. Б. 36527

9 788617 365279

www.zavod.co.yu

Стеван Лилић ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

Стеван Лилић

ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

СТЕВАН ЛИЛИЋ

ПРАВНА ИНФОРМАТИКА

УВОД У ПРИМЕНУ ИНФОРМАТИКЕ У ПРАВУ

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ И НАСТАВНА СРЕДСТВА • БЕОГРАД
2006

Рецензенти
др *Драгољуб Кавран*, редовни професор Правног факултета у Београду
др *Горазд Тршин*, директор Института за јавну управу, Љубљана

Уредник
Димитрије Димитријевић

Одговорни уредник
Небојша Јовановић

За издавача
проф. др *Радош Љушић*, директор и одговорни уредник

CIP – каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

007: 34 (075.8)
ЛИЛИЋ, Стеван

Правна информатика: увод у примену информатике у праву / Стеван Лилић. - 2. прерађено изд. - Београд : Завод за уџбенике и наставна средства, 2006 (Београд : Чигоја штампа). - 157 стр. : 25 cm

Тираж 500. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија : стр. 142–157.

а) Право - Информатика
COBISS.SR-ID 131564044

ISBN 86-17-13765-7

САДРЖАЈ

А: ТЕОРИЈСКИ ОКВИРИ

ДЕО I: СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ПРАВУ

Глава 1 – КИБЕРНЕТИКА . . . 3

1.1. Norbert Wiener (1894–1964) . . . 3
1.2. Процес управљања код животиња и машина . . . 4
1.3. Кибернетика и друштво . . . 4
1.4. Концептуална питања . . . 5
1.5. Појмовна и терминолошка питања . . . 9
1.6. Значај кибернетике . . . 12

Глава 2 – ОПШТА ТЕОРИЈА СИСТЕМА . . . 13

2.1. Систем . . . 13
2.2. Логика система – A. Angyal . . . 14
2.3. Општа теорија система (GST) – Ludwig von Bertalanffy . . . 15
2.4. Системски приступ . . . 17
2.5. Ентропија . . . 17
2.6. Нова методолошка алтернатива . . . 18
2.7. Методолошки допринос опште теорије система за проучавање друштвених (и правних) појава . . . 19
2.8. Значај системског приступа . . . 20

Глава 3 – ТЕОРИЈА ИНФОРМАЦИЈА . . . 21

3.1. Математичка теорија информација – Claude Shannon и William Weaver . . . 21
3.2. „Јабуке су црвене" – Hartley-ева мера . . . 22
3.3. Теорија информација и кибернетика – Norbert Wiener . . . 23
3.4. Информатичко доба . . . 24

Глава 4 – ТЕОРИЈА УПРАВЉАЊА . . . 25

4.1. Кибернетика и управљање . . . 25
4.2. Информација као основа управљања . . . 26
4.3. Управљање и доношење одлука . . . 27
4.4. Ефикасност и оптимизација управљања . . . 27

4.5. Повратна веза („feed-back“) 28
4.6. Социјални систем с финалитетом – Lucien Mehl 28

ДЕО II: ГЕНЕЗА ПРАВНЕ ИНФОРМАТИКЕ

Глава 1 – ЈУРИМЕТРИЈА 32

1.1. Увод 32
1.2. Песимизам/оптимизам и „роботизација права“ 32
1.3. Право као комуникацијски феномен – Norbert Wiener 33
1.4. Јуриметрија (правометрија) – Lee Loevinger 35

Глава 2 – КИБЕРНЕТИКА И ПРАВО 37

2.1. Кибернетика и право – Ђ. А. Керимов 37
2.2. Примена кибернетских метода у праву – Viktor Knapp 38
2.3. Симболичка логика – Layman Allen 40
2.4. Lawtomation (правоматизација) – Paul Hoffman 41
2.5. Правне информације уз помоћ електронике – John Horty 41
2.6. Правници и машине (компјутери и право) – Colin Tapper 42
2.7. Правни експертни системи – Richard Susskin 43

Глава 3 – ПРАВНА ИНФОРМАТИКА 43

3.1. Правна кибернетика и правна информатика – Mario Losano 43
3.2. Норвешки институт за правну информатику – Knut Selmar и Jon Bing 53

ДЕО III: ПРАВО У ИНФОРМАТИЧКОМ ОКРУЖЕЊУ

Глава 1 – ИНФОРМАТИКА 56

1.1. Порекло термина и садржина појма „informatique“ 56
1.2. Дефиницијски маратон 56
1.3. Информација и податак 57
1.4. Информација као развојни ресурс 58

Глава 2 – ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА И ПРАВО 59

2.1. Појава компјутера 59
2.2. Интеракција права и информатичке технологије 60
2.3. Интелигентни правни информациони системи 61
2.4. Компјутерски изазов праву 61
2.5. Преиспитивање традиционалних правних категорија – правни изазов информатике 62
2.6. Информациони траг 63
2.7. Електронско праћење и надзор 64
2.8. Слободе и права појединца 65
2.9. Правна информатика и „информацијско право“ 66

Б: ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ИНФОРМАТИКЕ У ПРАВУ

ДЕО I: ПОДРУЧЈА ПРИМЕНЕ ПРАВНЕ ИНФОРМАТИКЕ

1.1. Правци истраживања и примене информатике у праву 71
1.2. Информатичка функција државе 72
1.3. Допринос информатике у обављању правних активности 74
1.4. Примена информатике на подручју законодавства 76
1.5. Примена информатике у правосуђу 77
1.6. Примена информатике у (јавној) управи 78
1.7. Електронска влада (E-Government) 79
1.8. Правни документи 85
1.9. Базе правних података 86
1.10. Обрада правних текстова и компјутеризоване правне канцеларије 87
1.11. Правна заштита софтвера 88

ДЕО II: ПРАВНИ ИНФОРМАЦИОНИ СИСТЕМИ

1.1. Подобност права за информатизацију 90
1.2. Пораст (поплава) правних информација 91
1.3. Динамика правног поретка 92
1.4. Систем правних информација и правни информациони систем 92
1.5. Посебна питања обраде правних информација 95
1.6. Предности компјутерски оријентисаних правних информационих система у односу на класичне системе правних информација 101
1.7. Циљеви правног информационог система 101

ДЕО III: ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА И УПРАВНИ ПОСТУПАК

Глава 1 – КИБЕРНЕТСКА МОДЕЛИСТИКА И УПРАВНА ФУНКЦИЈА 104

1.1. Потреба превазилажења правног нормативизма (догматизма) 104
1.2. Ограниченост правно-догматског метода 105
1.3. Друштвена регулација – Nikolas Luhmann 105
1.4. Методолошка апликација – кибернетика и управна функција 106

Глава 2 – УПРАВНИ ПОСТУПАК И ИНФОРМАТИКА 110

2.1. Правни поступци и информатика 110
2.2. Електронски потпис 111
2.3. Управни акти и компјутерска технологија 112
2.4. Употреба савремене технологије у управном поступку 115
2.5. Примена информатичке технологије у управном поступку код нас 116
2.6. Аутоматизоване евиденције 117

ДЕО IV: КОМПЈУТЕРСКИ КРИМИНАЛ

1.1. Компјутерски криминал 120
1.2. Појам компјутерског криминалитета 121
1.3. Карактеристике учинилаца 121
1.4. Компјутерска кривична дела 123

ДЕО V: ПРАВО ПРИВАТНОСТИ И
ИНФОРМАТИЧКА ТЕХНОЛОГИЈА

1.1. Напад на приватност 125
1.2. Појам „приватности“ (privacy) 125
1.3. Заштита података у компјутеризованим системима 127
1.4. Мотиви за законодавну регулативу 128
1.5. Правни оквири заштите 129
1.6. Карактеристике законодавства за заштиту података 129
1.7. Компаративноправни осврт 132
1.8. Посебна тела и органи 133
1.9. Омбудсман за заштиту података (data protection ombudsman) 134
1.10. Прикупљање података 135
1.11. Законска заштита података о личности код нас 136

Одабрана стручна литература 142

ПРЕДГОВОР

Друго издање *Правне информатике* произашло је из потребе да се студентима правних факултета који похађају курс из овог предмета обезбеди одговарајући уџбеник, пошто је претходно издање у потпуности испунило своју наставну и едукативну сврху.

Имајући у виду веома динамичан развој информатичке технологије уопште, а посебно њен развој у области права, ново издање *Правне информатике* садржински је усклађено са садашњим токовима у овој области, као и са одговарајућим потребама наставе. У том смислу, унети су нови делови текста (нпр. о електронској влади, о електронском потпису, о тзв. компјутерским кривичним делима, о примени електронске комуникације у управном поступку и др.), а изостављени су они делови материје који су временом постали превазиђени и неактуелни.

Такође, новим наставним програмима (рађени према захтевима тзв. Болоњске декларације) на правним факултетима се предвиђа да предмет *Правна информатика* буде општеобавезан предмет на првој години студија, с нагласком на *skills*. Обим уџбеника је смањен и нагласак је стављен на опште концептуалне и методолошке основе примене компјутерске и информатичке технологије у праву.

Користим прилику да се посебно захвалим на сарадњи, сугестијама и подршци коју ми је у обради тематике примене информатичке технологије у праву, у извођењу наставе и у изради рукописа пружио др Драган Прља са Института за упоредно право у Београду, као и свим студентима који су, својим залагањем у настави и израдом семинарских радова, допринели да се предмет *Правна информатика* у целини приближи светским и европским академским стандардима.

Београд, јануара 2006.

Аутор